

Bajagić Veronika

AZ ÖNIGAZGATÁS IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI ÉS A TÁRSADALMI TULAJDON ELLENTMONDÁSOSÁGAI

A munkásosztály történelmi törekvése a munka és az ember felszabadítására, illetve olyan termelési viszonyok létrehozására irányul, melyek között a munkás sikeresen küzdheti le a saját munkája gyümölcsétől, eszközeitől és feltételeitől való elidegenítésének minden formáját. Ebben az irányban az első forradalmi lépést a magántulajdonban levő termelőeszközök társadalmi kisajátítása jelenti.

A társadalmi tulajdon a termelési viszonyok olyan formájának alapját képezi, amelyben a munkás önnön munkája alapján sajátít ki javakat, kizárólag a kölcsönös függőség és a többi munkás azonos jogai iránti teljes felelősség szerint, tehát amelyben a munkás felszabadul a bérviszonyok minden formája alól a tőketulajdonossal szemben. A termelőeszközök társadalmi tulajdona azonban, magában véve, nem jelent egyet a cél elérésével.

A társadalmi tulajdon dinamikus fogalom, amely az adott szocialista társadalom keretei között történelmileg különböző utakon és különféle formában fejlődik, miközben fokozatosan megszabadul a régi tulajdonviszonyok örökölt formáitól, és mindinkább megközelíti azt az alkatot, amely „egyre inkább a társult munka közös bázisának és fegyverének jellegét ölti magára, s mindinkább az önigazgatásos társult munka ellenőrzése alá kerül”. (7. old.)* A kollektív tulajdon minden formája meghatározott szerepet tölt be, és elkerülhetetlen velejárója a forradalom egy-egy szakaszának, tehát azok a feltételek határozzák meg, melyek között ez a fejlődés végbemegy. Félreérthetetlenül igazolják ezt azok a tapasztalatok is, melyekre szocialista társadalmunk eddigi fejlődése során tettünk szert.

A forradalom győzelme után feltétlenül szükség volt az állam vezető szerepére, hogy végrehajtsuk a forradalmi szocialista átalakulást a társadalom termelési viszonyaiban, s hogy kiemeljük az országot a gazdasági elmaradottságból. Csak a forradalmi állam ereje volt képes arra, hogy államosítsa a termelési eszközöket, vagyis hogy a magántőkét államtulajdonná kiáltssa ki, s hogy ily módon anyagi alapot hozzon létre a szocializmus fejlődéséhez hazánkban. A társadalmi tulajdon fogalma akkor egyet jelentett az államtulajdonnal.

* Ez a tanulmány Edvard Kardelj: Protivrečnosti društvene svojine u savremenoj socijalističkoj praksi c. értekezése alapján készült, amelyet a Radnička štampa jelentetett meg Belgrádban, 1972-ben. Az oldalszámjelölések erre a kiadványra utalnak. Az értekezés egy részét a Létünk is hozta, 1972. évi, 5. számában. A megfelelő idézeteknél a magyar nyelvű kiadás oldalszámát külön jelöljük.

Az állam uralkodó szerepet töltött be az egész gazdasági élet megszerzésében, tehát kizárólagos joggal rendelkezett a társadalmi tőke igazgatásában. A súlyos gazdasági és politikai helyzet megkövetelte az új szocialista társadalom vezető erőinek teljes akcióegységét, s ezért a Kommunisták Pártja szervesen egybe épült az állam és gazdaság igazgatási apparátusával. Ez az egység magával hozta az ország termelőerőinek viszonylag gyors előrehaladását, ami pozitív eredmény. Másrészt azonban elvezetett az államapparátus társadalmi hatalmának mind fokozottabb önállósulásához is, ami forradalmunk deformálódásának veszélyét hordozta magában. Olyan irányzatok kezdtek jelentkezni, amelynek során a társadalmi tőkével való rendelkezés egyre inkább állami monopóliummá vált, s ez olyan termelési viszonyokhoz vezethetett volna, melyek már inkább a tőkés rendszert jellemzik, hiszen egyre inkább elidegenítik a munkást és munkáját a társadalmi tőke és más munkafeltételek közvetlen igazgatásától. Márpedig ez ellentétben állna a szocialista társadalom céljaival és törekvéseivel.

A munkásosztály forradalmi tömegeinek és a Jugoszláv Kommunisták Pártjának azonban csakhamar sikerült az ország belső szocialista társadalmi-gazdasági és politikai fejlődését helyes irányba terelni, s megszüntetni a munkásosztály államtulajdon-jellegű és bürokrata elidegenítését a munka eszközeitől és feltételeitől. „Múlhatatlanul és mélyrehatóan decentralizálni kellett a jogokat és a felelősséget a társult munka és a társadalmi tőke igazgatásában, hogy a dolgozó emberek és munkaközösségek — a megfelelő gazdasági, demokratikus és más viszonyok, valamint az öngazgatású integrációk szervezeti formáinak fokozatos kiépítésével — valóban együttes és közvetlen hordozóivá és szubjektumaivá válhassanak a tőke társadalmi tulajdonának, ami elsődleges feltétele a munka, illetve a munkás felszabadításának.” (23. old.)

A Kommunisták Pártja és a fiatal szocialista társadalom által foganatosított akkori intézkedéseknek az volt a célja, hogy erősítsék a munkástömegek részvételét a gazdaság és az állam igazgatásában, s hogy lehetővé tegyék az állami és a gazdasági igazgatási szervek ellenőrzését a munkások részéről. Ezek az intézkedések ugyancsak kezdetét jelentik a demokratikus szocialista fejlődésnek. Az igazi fordulatot az állami tulajdonviszonyok megváltoztatása tekintetében azok a követelések hozták magukkal, amelyek 1949-ben jelentkeztek a gazdasági szervezetekben, a Kommunisták Párt soraiban, úgyszólván országsszerte. Ezek a követelések a munkásöngazgatás bevezetésére irányultak. Ennek megfelelően az 1950-ben meghozott alaptörvény a munkaközösségekre bízta az állami gazdasági vállalatok és a felsőbb gazdasági társulások igazgatását, s ezt szabályozta az 1953-ban meghozott alkotmánytörvény is. A munkásöngazgatás bevezetésével megkezdődött forradalmunk második szakasza, s a társadalmi tulajdon tartalma és értelme fokozatosan megváltozott.

Az új irányzatok ellenére a bővített újratermelés nagyrészt továbbra is az állami tulajdonviszonyok keretében maradt, hiszen ezeket a viszonyokat nem lehetett máról holnapra megváltoztatni. Az öngazgatás eleinte csupán a demokratikus politikai viszonyok új formáját jelentette, nem pedig az öngazgatású termelési és gazdasági viszonyokat. A termelési eszközök amortizációját és a bővített újratermelés eszközeinek felhalmozását szövetségi törvények szabályozták minden részletében, s ez a közvetlen termelési folyamatok és a bővített újratermelés ellenőrzését csak részint tette lehetővé az öngazgatás számára. A munkásszervezetek nyomására később az amortizációs rendszer fokozatos decentralizálódásának folyamata is megkezdődött. Az

önigazgatás nagyobb anyagi bázisra tett szert, de a bővített újatermelés eszközeinek nagyobbik része továbbra is az államapparátus hatáskörében maradt.

Csak 1963-ban bővül ki az öngazgatás anyagi bázisa olyan mértékben, hogy érvényesülni kezd az az elv, amelynek értelmében a munkaszervezeteknek önállóan kell rendelkezniük saját jövedelmükkel. „A jövedelemmel való öngazgatásos rendelkezés alapján kialakuló viszonyrendszer ettől kezdve uralkodó formájává fejlődik a munkában társult dolgozó emberek közötti társadalmi-gazdasági viszonyoknak.” (25. old.) A társadalmi hatóintézkedések, vagyis a szabályrendeletek most már más irányban hatnak — arra irányulnak, hogy kiegyenlítsék a gazdálkodási és jövedelemszerzési feltételeket, vagyis hogy a megvalósított jövedelmet a munkaeredményektől tegyék függővé. És ezzel a társadalmi tulajdon lényege új tartalmat kap. Az állami tulajdonviszonyok jellegzetességei mindinkább eltűnnek, s olyan sajátosságok kerülnek előtérbe, melyek már megfelelnek az öngazgatásos tulajdonviszonyoknak, s melyek már lehetővé teszik a munkásosztály történelmi törekvésének megvalósulását — a munka és az ember felszabadítását a munka feltételei, eszközei és gyümölcsei elidegenítésének mindenféle formája alól.

Amikor a társadalmi tulajdon történelmi fejlődését vizsgáljuk egy meghatározott társadalomban, nagy figyelmet kell fordítanunk azokra a jelenségekre és problémákra is, amelyek e fejlődést kísérik — sőt, mi több, meghatározzák. Hiszen a társadalmi tulajdon adott formái nem önmaguktól jönnek létre, még kevésbé „találmányai” az embereknek, hanem társadalmi-történelmi szükségszerűségek, mindegyikük egy-egy forradalmi lépés a szocializmus felé (az államtulajdon szerepe nálunk), vagy a termelőerők fejlettségének kifejezője és következménye a társadalmi-történelmi feltételeknek, melyek között az adott társadalom fejlődik.

A társadalmi tulajdon egyes formáinak fejlődését figyelve társadalmunkban, láthatjuk, hogy minden új formája előrelépést jelent a fejlődésben, hiszen a társadalmi tulajdon mindinkább megkapja a maga történelmi értelmét, mindinkább megközelíti a munka és a társadalmi tőke integrációjának fogalmát. „Az öngazgatásos társult munka társadalmi tulajdonviszonyai nem fejezhetők ki klasszikus tulajdonjogi képletekkel, hanem csak a gazdasági és politikai viszonyok, azaz a társult munkában egyesült dolgozó emberek jogainak, kölcsönös kötelezettségeinek és felelősségének lényegbe vágó új rendszerével. A társadalmi tulajdonban levő termelőeszköz minden munkást megillet, aki dolgozik, mert mint munkásnak és alkotónak ez a legfontosabb objektív előfeltétele, hogy dolgozhasson és hogy szabad legyen. Ezekkel az eszközökkel szemben azonban senki sem támaszthat valamiféle magántulajdonjogot. A társadalmi tulajdont képező eszköz egyidejűleg a munkás egyéni munkájának eszköze a teljes társadalmi munka keretében, s eszköze annak is, hogy megszerezze saját személyi jövedelmét. Ilyen minőségében a társadalmi tulajdon egyúttal az összes munkások közös, osztálytulajdona is, és egyéni tulajdonformája mindenkinek, aki dolgozik. Ezért a társadalmi tulajdonviszonyok többé nem a „tulajdonos” és a „nem tulajdonos” kölcsönös viszonyát jelentik, — gyakorlatilag tehát nem a munkaerő vevőjének és eladójának, illetve az államnak és a munkásnak a viszonyát jelentik —, hanem azoknak a munkásoknak a kölcsönös kapcsolatát szabályozzák, akik *együttesen* rendelkeznek a termelőeszközökkel, de *egyénileg* sajátítják ki önnön munkájuk gyümölcseit. Azoknak az embereknek a kölcsönös viszonyáról van itt tehát szó, akik kollektíven és az öngazgatás útján állítják a *közös termelő-*

eszközöket a társult munkában tevékenykedő dolgozók egyéni alkotóerejének és rátermettségének szolgálatába, hogy a társult munkában mennél nagyobb közös és egyéni eredményeket érjenek el.” (46–47. old. — Létünk jelzett száma, 136. old.)

A társadalmi tulajdon tehát egy ellentmondást rejt magában, hiszen „mindenkié és senkié”. A gazdasági viszonyok rendszerének, a politikai rendszernek és a jogi intézményeknek biztosítaniuk kell ennek az ellentmondásnak a túlhaladását, mert társadalmunkban ez elidegeníti az embert a társadalmi tulajdontól, vagyis a termelési eszközöktől, ami ellentétben áll a szocialista társadalom céljaival.

Társadalmunk ezzel az ellentmondással már korán szemben találta magát, hiszen a társadalmi tulajdon elsődleges állami tulajdonformája nyilvánvalóan magában hordozta a munka feltételei és eredményei elidegenítésének irányzatát a munkásokkal szemben. A társadalmi tulajdon állami tulajdonformája elkerülhetetlen és nélkülözhetetlen tényezője volt a szocialista építés első szakaszának, de csak mint átmeneti formája a társadalmi tulajdonnak, amelynek az adott pillanatban tökéletesebb alakot kellett magára öltenie. A társadalom szerény anyagi bázisa, a háború utáni országépítés nagy problémái különleges módszereket és eljárásokat követeltek meg a gazdasági fejlődés tervezésében és a társadalmi tőkével való rendelkezésben. Az államnak magára kellett vállalnia a vezető szerepet a gazdasági élet szervezésében és szabályozásában, akárcsak a társadalmi igazgatás más területein is, s ez egy adott pillanatig megfelelt az előbb említett követelményeknek. Amikor azonban olyan irányzatok jelentek meg, amelyek keretében az állam politikai és bürokratia apparátusa azonosítani kezdte saját politikai abszolútizmusát a forradalom politikai rendszerével, egy egész sor intézkedést kellett tenni az állami tulajdonviszonyok lényegbe vágó megreformálása érdekében.

„Nem csupán a politikai és társadalmi döntéshozatal, hanem a társadalmi tulajdont képező eszközökkel való rendelkezés tekintetében is, minden szinten döntő befolyást kell biztosítani közvetlenül azoknak, akik a társult munka alaprétegeinek érdekeit és törekvéseit hordozzák magukban, azoknak tehát, akik nem csupán a szocialista társadalomban kivívott társadalmi helyzetüket akarják megőrizni, hanem akik létre akarják hozni a társadalom továbbfejlődésének feltételeit is a munka felszabadítása és az emberek közötti viszonyok humanizálása irányában.” (21–22. old.)

Az 1950-ben meghozott alaptörvény, amely a munkaközösségekre bízta az állami gazdasági vállalatok és a felsőbb gazdasági társulások igazgatását, a forradalom új szakaszát nyitotta meg, amely mindinkább leszámol a régi tulajdonviszonyokkal. A termelőerők elért színvonalán ugyanis nemcsak a társadalmi tulajdonviszonyok, vagyis az öngazgatásos társadalmi-gazdasági viszonyok feltételei reprodukálódnak, hanem elegendő hely marad a régi — burzsoá vagy államtulajdon-jellegű — viszonyok egyes elemeinek újratermelődéséhez is. Ezek az elemek attól függően gyöngülnek vagy erősödnek, hogy milyen „védelmi mechanizmussal” rendelkezik az öngazgatásos társult munka és a társadalmi rendszer. „Ezért a mi szocialista akciónk szempontjából nem annyira az a döntő kérdés, hogy — a maga különböző formáiban — gyakori-e vagy ritka a társadalmi tulajdon elidegenítése a munkától; hogy történelmileg feltételezett-e ez vagy sem; hogy többé vagy kevésbé veszélyezteti-e ez a szocializmust, az öngazgatást, valamint a munkásosztály és a dolgozó ember forradalmi harccal kivívott társadalmi helyzetét. Persze, ez is fontos, mert egy meghatározott mennyiség új minőséggé léphet elő. Első-

sorban mégis az a döntő, mégha ezek a jelenségek nem is túlságosan kifejezettek, hogy a társadalom szocialista erői tudatában legyenek osztálybeli és társadalmi-gazdasági lényegükkel, s hogy képesek legyenek — tekintet nélkül pillanatnyi méreteikre és gyakoriságukra — reális gazdasági és politikai eszközökkel szembeszegülni velük.” (35. oldal — Létünk, 131. old.)

Az öngazgatás fejlődésének első szakaszában a bővített újratermelés nagyobbára megmaradt az állami tulajdonviszonyok keretében, hiszen az amortizáció és az akkumuláció adminisztratív úton központosított eszközei az állam szövetségi alapjaiba folytak be. Emiatt az öngazgatás még nem jelenthetett egyet az öngazgatásos termelési és gazdasági viszonyokkal. Csak később, amikor bekövetkezik az amortizációs rendszer fokozatos decentralizációja és a bővített újratermelés decentralizációja, kezdenek új viszonyok kialakulni a termelésben. A munkás öngazgatási jogai kibővülnek, és magunkévá tesszük az elvet, hogy a munkaszervezetnek önállóan kell rendelkeznie a maga megvalósította jövedelemmel. Ennek az elvnek az érvényesítésével és meghatározott társadalmi normák alkalmazásával lehetővé kellene tenni, hogy a munkaszervezetek olyan mennyiségű jövedelmet valósíthassanak meg és oszthassanak el, ami arányban áll munkáhozjárulásukkal a társadalmi összjövedelem megvalósításához. Ez az alapelv, amelyet 1963-ban a JSZSZK alkotmányába is beiktattunk, máig sem veszítette el rendkívüli időszerűségét és jelentőségét. „Amint hozzáláttunk ennek az elképzelésnek az alkalmazásához, társadalmunk azonnal a különböző érdekek összetűközésével találta magát szemben, amelyek nem adekvát eszközöket és szubjektivista kritériumokat kényszerítettek ki a társadalmi jövedelem elosztásában.” (26. old.) Ezek az ellentmondások azért következtek be, mert a gazdálkodási feltételek kiegyenlítéséhez nagyobbára az állami beavatkozás eszközei szolgáltatták az alapot, ami a piacgazdálkodás feltételei között újabb gazdasági egyenlőtlenségekhez vezetett. „A piacgazdálkodás feltételei között rendkívül nehézé, sőt a társadalmi gazdaság számára veszélyessé is vált az áruforgalom folyamatainak mesterséges nyesegetése és a termelési eszközök koncentrációjának „áthelyezése” — amikor az a piacgazdálkodás feltételeihez igazodik — mégpedig a legtetszőlegesebb kritériumok alapján, amelyeknek gazdasági jellege okvetlenül, vagy legalábbis nagyon könnyen átváltozhat politikaivá, vagy szociálissá.” (26—27. old.)

Ugyanakkor a munkaszervezetekben a jövedelem elosztása a szubjektivista individuális határozatoktól függött, anélkül, hogy a munkaszervezetek és az egyének felelősséggel tartoztak volna a társadalomnak. Mindez az erőviszonyok ellenőrizetlen fejlődését és az öngazgatás fejlődésének gyöngülését hozta magával. „A piacgazdálkodás, a társadalmi tervezés és a dolgozó emberek gazdasági és szociális szolidaritása három elválaszthatatlan összetevőjét képezi a mi szocialista öngazgatási rendszerünknek” (28. old.), s ezeket az összetevőket, ha ellentmondásos viszonyban is állnak egymással, úgy kell összeegyeztetnünk, hogy az öngazgatási rendszer eredményei a munka termelékenységének, a jövedelem gazdasági struktúrájának stb. növekedésében jussanak kifejeződésre.

Másrészről ki kell emelnünk még egy problémát, ami szintén a jövedelem és a terméktöbblet öngazgatásos gazdasági viszonyok alapján történő elosztásának időszakában vetődött föl. A bővített újratermelés decentralizálásával nem valósult meg maradéktalanul a társadalmi tőke és a társult munka integrációja. A társadalmi viszonyok egyes területein ugyanis az igazgatási funkciók alapján önálló gazdasági és politikai hatalommal rendelkező góc-

pontok alakultak ki, amelyek technokratikus-monopolista formában újjá akarják élesíteni a társadalmi tulajdon elidegenítését a munkásoktól, s ezzel egyidejűleg újratermelik az állami tulajdonviszonyokat. Konkrétan ide tartoznak a bankok, a nagyvállalatok vezérgazgatóságai és a társadalmi tőke körforgásának más hasonló hordozói, amelyekben (ha nem is kerekednek a társadalom fölé) gazdasági és politikai hatalom gyanánt centralizálódik a társadalmisított holt munka, és forrásává válik a munkások elidegenítésének saját élő és holt munkájuk összeredményeitől. Ezek a viszonyok tükröződnek az olyan jelenségekben, mint amilyen: „a munkatöbblet adminisztratív úton való elidegenítése a gazdálkodási és más egységektől a munkaszervezeteken belül a belső bürokratikus centralizmus segítségével; a munkatöbblet eltulajdonítása a piacon az extranyereség és hasonló formájában, és annak átömlesztése egyes kollektívák személyi jövedelmébe; önálló „kereskedelmi tőke” létrehozása a bel- és a külkereskedelemben, amely szervezetenként nem kapcsolódik sem a termeléshez, sem a maga kereskedelmi tevékenységéhez, sem a szervezett integrációkhoz, amely tehát ily módon a termelőtől elidegenített munkatöbblet formáját ölti magára, s valamiféle „vándortőkévé” válik; a munkatöbblet központosítása a bankokban és a biztosító intézetekben, de nem az integrált társult munka funkciója képében, hanem önálló pénzügyi erővé átalakulva, amely az akkumulációnak a termeléstől való elidegenítésére törekszik; az eszközök kényszerű elidegenítése költségvetés útján a különféle társadalmi tevékenységek pénzelése céljából, ahelyett, hogy a termelés és a kérdéses társadalmi tevékenységek között közvetlen gazdasági viszonyok jönnének létre; a monopolisztikus irányzatok a nagy gazdasági rendszerekben stb.” (37. old. — Létünk, 132. old.)

A termelőerők fejlődése egyre inkább növeli a gazdasági, technológiai és más szakvezetési funkciók szerepét és jelentőségét, mert ezek elősegítik a technológia fejlesztését és növelik az alkotói kezdeményező készséget. „Az igazi probléma tehát nem e funkciók tényleges fennállásában rejlik, hiszen ezekre a társadalomnak múlhatatlanul szüksége van, hanem abban, hogy kiknek a kezében összpontosulnak ezek a funkciók, illetve, hogy milyen társadalmi erőknek és irányzatoknak a szolgálatában állnak.” (34. old. — Létünk, 131. old.) Ezek a funkciók még nem jutottak kifejezésre társadalmunkban, s ezért nem eléggé önállóak, ami egyik előfeltétele lenne szerepük sikeres betöltésének, a másik előfeltétel viszont: felelősség a társult dolgozók iránt.

Ugyancsak tévedés lenne, ha az öngazgatás és a létező technokratikus-monopolista elemek közötti ellentmondás okát a termelési eszközök koncentrációjában és a társadalmi tőke centralizációjában látnánk. A munka nagyobb termelékenységéért és a jobb életfeltételekért folyó harc egyaránt megköveteli egyrészt a magas képzettségű káderek szerepének növelését, másrészt pedig a termelési eszközök koncentrációját és a társadalmi tőke centralizálását. Társadalmi és gazdasági reformmunkának éppen az a célja, hogy a bővített újratermelés területén olyan gazdasági viszonyok jöjjenek létre és erősödjenek meg, amelyek a termelési eszközök koncentrációját és a társadalmi tőke centralizációját alárendelik a gazdasági és politikai ellenőrzésnek, alárendelik a társult munka szervezeteiben öngazgatásilag megszervezett munkások érdekeinek és szükségleteinek. Ez adhat egyúttal megoldást az említett ellentmondások túlhaladásához is.

REZIME

AKTUELNI PROBLEMI SAMOUPRAVLJANJA I PROTIVREČNOSTI DRUŠTVENE SVOJINE

Ova studija je radena na osnovu rasprave Edvarda Kardelja, koja je pod naslovom „Protivrečnosti društvene svojine u savremenoj socijalističkoj praksi“ publikovana u knjizi „Teorija i praksa samoupravljanja u Jugoslaviji“ zajedno sa tekstovima drugih poznatih autora, i u kojoj pisac daje kritičku analizu dosadašnjeg razvitka i aktuelnih problema samoupravljanja u Jugoslaviji.

Nasuprot gore pomenutoj izvornoj, dosta opsežnoj raspravi, ista tema i problematika se prikazuje i u ovom radu, ali u mnogo kraćem obimu, jer ima za cilj da iz mnogih elemenata i činioaca koji određuju društveni razvitak prikaže samo ulogu društvene svojine i njoj odgovarajućih produkcionih odnosa u savlađivanju svih oblika otuđenosti čoveka, na primeru prakse naše zemlje, koja, kao socijalistička zemlja, treba da ostvaruje istorijsku težnju radničke klase: oslobođenje rada i čoveka od svih oblika otuđivanja.

Društvena svojina je jedan od uslova za ostvarivanje ovih težnji, i kada ona postaje dominantan oblik svojine — rada i druge uslove — pre svega uslove za nastajanje takvih oblika proizvodnih odnosa u kojima radnik prisvaja na osnovu svoga rada isključivo na osnovu međusobne zavisnosti i pune odgovornosti prema jednakom pravu drugog radnika. Društvena svojina, slično drugim društvenim kategorijama, je dinamička pojava, što znači da se ona mora posmatrati u razvoju. Potreban je dugi niz godina da prvi oblik društvene svojine — državna svojina u jednoj socijalističkoj zemlji, preraste u savršeniji oblik društvene svojine — u društvenu svojinu u pravom smislu reči. Taj razvoj je povezan i praćen mnogim problemima i protivrečnostima. Konačan ishod borbe suprotnosti treba da rezultira u jednom novom kvalitetu — konkretno u ovom slučaju, kao što je napred napomenuto, da se radnik sve više spaja sa uslovima, sredstvima i plodovima svoga rada.

Mi smo sada upravo svedoci borbe koja se vodi u ovom smislu, jer živimo u društvu koje je već prevazišlo prve, niže stadije u razvitku oblika društvene svojine i u kome sada samoupravni produkcionni odnosi dominiraju, i u kome su sada sve akcije društva usmerene ka otklanjanju prepreka koje koče dalji razvoj ovakvih produkcionnih odnosa.

Aktuelnost ovih problema je imala odlučujući uticaj pri izboru problematike za ovaj rad.

SUMMARY

ACTUAL PROBLEMS OF SELF-MANAGEMENT AND CONTRADICTIONS OF SOCIAL-PROPERTY

This essay was written on the basis of Edvard Kardelj's treatise „Contradictions of Social Property in Modern Socialist Praxis“ published along with works of other well-known authors in the book „Theory and Praxis of Self-Management in Yugoslavia“ in which the writer gives a critical analysis of the hitherto development and of up-to-date problems of self-management in Yugoslavia.

Unlike the above stated — rather extensive treatise — the author of this essay also gives an account of the same subject and problems, however, in a shorter size. The authors intention was to depict among the many elements and facts that determine social development only the role of social property and the adequate relations of production in overcoming all forms of man's expropriation on the example of our country which as a socialist State, has to put into practice the historical aspiration of the working class: liberation of work and man from all forms of expropriation.

Social property is one of the conditions to accomplish these aspirations and when social property becomes a dominant form of property it begets also other conditions — first of all conditions for the formation of such relations of production in which the worker appropriates to himself on the basis of his work, solely on the basis of mutual dependence and full responsibility according to the equal right of the other worker.

Social property, similarly to other social categories is a dynamic manifestation that means that it has to be observed in development. Many years are needed that the first form of social property overgrows into a more perfect form of social property — into social property in the true sense of the word. That development is connected with and followed

by many problems and contradictions. The final outcome of the conflict of contradictions has to result in a new quality — in this case as we said above — that the worker more and more associates with conditions, means and results of his work.

We are just now witnesses of a struggle that is fought in this sense since we live in a society that has overcome the first, lower stages in development of forms of social property and in which self-managing relations of production now prevail and in which all actions of society are directed to the elimination of difficulties that hamper further development of such relations of production.

Actuality of these problems had a decisive influence in choosing them as the subject of this essay.